

MAGYAR KURIR

Indult Bétsből, Pénteken Januárus' 17-dik napján, 1817-dik esztendőben.

Szent Ilona,

Közönséges leveleinkben egy tudósítás jött-ki ezen szigetről, melly az ott lévő állapotot értelmesen közli véllünk: — „Szent Ilonáról (úgy mond) én sem irhatok egyebet annál, a' mit már mások sokan megírtak, tudniillik, hogy ez egy igen szomorú, magános, igen vad, egészszen hozzájárulhatatlan, igen könnyen oltalmazható, tsaknem megtámadhatatlan, minden társalkodásnélkül való, a' legunalmasabb, legterméketlenebb, igen szegény, legdrágább, hanem arra a' célra, melyre most fordítatva van, legalkalmasabb hely ezen a' világon. —

Valósággal el lehet mondani, hogy ez ellen, kívülről, semmi próbatétel nem érne semmit. A' természet maga megerősítette ezt minden akadályokkal: 's az Angliai országlószék még ma is újabbnább mesterséggel erősítetteti. Az őrző sereg áll három Batalion gyalogokból, öt pattantyus kompaniákból, 's egy Dragonyos tsapatból, melly egy meglehetősen számú Generálistáb mellett szolgál. A' tengeri őrző sereg áll, egy 50 ágyus hajóból, egy Fregátból, és néhány Briggekből. A' partok' battériáin 's a' szigetnek egyéb belső strázsa-tanyáin, több mint 500 ágyuk állanak kiszegesztve. —

„Legszorosabb rendelkezések vannak minden pontokon tétettetve a' Bonaparte' öröztetésére. A' szigetnek némely helyeire tsak a' Kormányozó passusával lehet nap-pal menni, éjjel pedig sobova se' a' kato-

nák' ejjeli parolája nélkül. Akár merrefelé tekintszen az ember, nem lát egyebet, egygyes vagy csoportos strázskáknál. —

„Bonaparte Longwoodban a' Kormányozói Helytartónak házában lakik, a' melly körül néhány Anglus mértföldekből álló környék van kiszabattatva számára, hogy ott azt tsinálhassa a' mi tetszik. Ezen körületen belől semmi strázsa nintsen mind addig, valameddig Bonaparte fenn-van. Az ő lefekvéste után közelitenek oda a' strázsa, 's a' házakörül állanak más nap' virattig. Ha kedve talál jőni Bonaparténak arra, hogy a' szüntelenül körülvéttelve lévő 's ágyuk által oltalmaztatott helyen kívül lépjen, ilyenkor mindenkor egy tiszt által kell néki kísértetni, kinek nem szabad a' szemit rolla soha elvenni. A' kiere a' szüntelenül őriztetett vidékre bemenni akar, annak rendkívül való engedelmlevelének kell lenni. —

„A' tengeri rendelkezések még szorosabbak a' sziget körül. Mikor a' Newcastle nevű linéahajó (mellyen az Orosz és Frantzia Biztosok oda mentek), a' Jamestown' öblibe beérkezett volna, az erősségnek egygyik battériájáról 24 fontos golyóbissal köszöntötték, azért, hogy Admirális Malkolm elmúlatta volt valakit előre küldvén, érkezését meg-jelentetni. Az estvéli jeladás után, melly ágyúszó által tétetik, az öbölből vagy tsak helyéről is elmozdulni senkinek nem szabad. Néhány tisztnek vannak egyenesen arra kirendeltetve, hogy ejjelenként ezen hajókra figyelmezzenek 's oze-

ket szüntelen való vigyázat alatt tartják. De ugyan ennek a' következése már most az is, hogy a' sziget a' halászatból is megvan fosztatva, melly néki eddig élelméttette. Már most csak nappal halászhatni. Éppen oly nagy a' szükség hal dolgában is, mint Friss husdolgában. —

„A' mi *Bonapartét* magát illeti, ő nagyon változó kedvű; sokat békételenkedik; hanem a' testinek e' miatt semmi baja nincs; jó egészsége jár. Még eddig senki észre nem vehette, hogy valyon elszánta-e már magát egészen és állandóképpen, ha mi türedelemmel essék is, mostani sorsának hordozására, vagy pedig táplálja-e még magát valami reménységgel? Annyi bizonyos, hogy fogva való tartatása ellen folytában protestál, 's magát *Longwoodban* is mint Császárt úgy tiszteltek (tudniillik a' hozzátartozók által). *Bertrand*, *Montholon*, *Las Cases*, és *Gourgaud*, 's a' többek is minnyájan úgy viselik magokat eránta, mint Császár korában viselték. Az idegeneket, a' kik őtet látni akarják, elfogadják: de sem vendégséget sem estvéli társaságot nem ad soha. Azon a' határon kívül, a' meddig magánosan szabadon járhat, soha nem lépik, minthogy azt, hogy Anglus tiszt kísérje, telyességgel nem akarja szenvedni. Hasonló idegenséggel viseltetik az egyéb strázsák eránt is; arra felé, a' merre ezek állanak, nem szeret menni. Az ágyból délben kel-fel; fölöstökömöz; 3 óráig othon foglalatoskodik egygyel-mással; 4-kor az addig bejelentetett személyeket botsáttatja maga' eleibe; azután sétálni menyen gyalog vagy pedig hat lovas kotsiban (mert lovagolni most nem szokott); estvéli 8 órakor ebédhez-ül, mellyel 3 fertálynál többet el nem tölt; azután egy partit *reversét* jádzik; lefekszik; éjtzakának idején gyakran fel-kél dolgozni. A' maga történeteinek leírásán dolgozik, melyre a' régi *Monitöröket* használja kútfő gyanánt. A' velle való létel igen interessans lehetne, ha folytathatná valaki, mert ha belé hozhat-

ják egyszer a' beszédbe, azután sokáig elbeszélget: de ezt bájosan nyerhetik-meg az Anglusok: ezekkel ritkán elegyedik össze; leginkább csak a' maga *Frantziáival* szeret lenni. *Sir Hudson Lowe* legnagyobb kimélléssel bánik velle; sőt a' mi több, még azt is megszenvedti bizonyos tekintetben, hogy, a' mire *Bonaparte* oly nagyon vágyodik, a' Császárságjadzást is folytathassa. Ezt még sem szenvedheti *Bonaparte*; még eddig csak kétszer vagy háromszor botsátotta maga eleibe. *Admirális Molholmot* jobban szereti; ezzel barátságosabban él.

A' *Bonaparte*' *Szent Ilonai házánepét* ezek teszik: —

Nagy Marschal *Bertrand*; felesége, és gyermekei.

Generális *Montholon*; felesége és gyermekei.

Generalis *Gourgaud*.

Az Öreg *Las Cases* nevű tudós, az *Atlas Historique* írója, de a' mellyet ő, *Le Sage* költött nevezet alatt adott-ki; 's ennek fia az ifjú *Les Cases*.

Piontowsky, egy Lengyel tiszt, kiről azonközben azt irták nem régen, hogy *Szent Ilonáról* elküldetett volna *Cápha*, a' jó remenség' fokára.

Doktor *Omara*, egy *Irlandus*, ki régebben a' *Bellorophon* nevű lineahajón orvosodott.

Negyven *Szolgák*. Lova is van 18, mellyek a' jó remenség' fokáról hozattattak számára.

Kötsija kettő van. A' tselédjeinek forma ruhája, most is zöld és arany paszoméntos, mint régen volt.

Az örzők ezek:

General-*Stáb*: *Sir Hudson Lowe*, General-Lajtnánt, Fő vezér, a' szigetnek a' Napkeleti Indiai kereskedő társaság' részéről való Kormányozója, 's *Napoleonnak* a' Király által kineveztetett gondviselője; — *Sir Bingham György*, Brigadéros Generális; *Sir Reade Tamás*, Gen. Adjutans, Oberst-

lajtnánt; — Egy katonatitoknok, Oberst-lajtnánt; egy Kvártélymester Kapitány; egy Májor és egy Hadnagy, a' Lowe Adjutánsai; 's a' Gen. Adjutáns mellett egy Adjunktus.

Artilleria: Ötven ágyú, battriára való; 24 ágyú, tsatázó mezőre való; 's néhány mozsarak, mind haszonvehetők.

Ör z ő - S e r e g: Három Batalion, 2291 köz ember; 2 Oberstlajtnánt, 6 Májor, 23 Kapitány, 50 Hadnagy, 19 zászlótartó, 4 Adjutáns, 2 Kvártélymester, 1 Számtartó, 2 főbb Seborvos, 5 al Seborvos, 169 Strázsamester, 138 Káplár, 72 Dobos.

E l e s é g: Ez áll három esztendőre való sós húsból, mellyet Angliából szállítanak oda; a' friss eledelt pedig, minthogy a' szigeten ennek dolgában nagy szükség van, a' jó remenség' fokáról, Rio Janeiró-ból, 's az Afrikai partrol, Angolából hordják, hanem minthogy ezen helyek közzül egygyikkel sints Szent Ilonának rendes közösülése, tehát gyakran elkésik a' friss főzelék.

T e n g e r i e r ő: Neustle 50, Orontes 36, Phaenton 36, Falmouth 20, Spey 20, Musquito 18, Julia 16, Racoon 16, Leveret 10, Podargus 10, Griffon 10 ágyus hajók. Eő vezérjek Admiralis Sir Pulteney Malkholm. Hanem ezek a' hajók nem állanak örökké mind a' tizenegyen itt Szent Ilonánál, hanem el vannak széledve, Cap-hoz, *Isle de France*, 's *Aseensio* szigeteikhez. Tsak a' sziget' négy oldalait örzi szüntelenül egyegy, úgy mint két Fregát és két Brigg. *Ascensio* szigete egy tsupa puzta kőszikla, tsak most építettek réá az Anglusok egy battriát, és 65 szállítottak patantyust belé, kiknek számára a' Sz. Ilonai mágaziumokból visznek ennivalót.

Az itt leirt levél úgy adja elő a' Sz. Ilonai környülállásokat - mint az 1816-dik esztendő Augustusáig voltak. Ugyan akkortájban, Julius' 22-dikén, az ott lévő Frantzia Királyi Biztos Montchenü is küldött onnét az *Angoulemei* postaigazgatóhoz 's a' Sz. Lajos Rendje Ritteréhez Pri-

eux nevű barátjához egy levelet, melyben hasonló módon rajzoltatnak-le az ott folyó környülállások. Hanem minthogy ez a' *Montchenu* ur' levele azután érkezett kezünkhöz, minekutánna már az előbbenit egészszen beiktattuk, tehát ezen másodiktól már most tsak azokat szemeljük-ki 's teszük ide, mellyek az előbeninek ki-egézsztítésére szolgálhatnak: — “

„Az Ur, úgy mond mégtsak nem is képzelődhet *Sz. Ilonáról*, minthogy ez azon leírások szerént, mellyeket az Urak erről még eddig olvashattak, tsupa paraditsom, ahozképpest, mint a' valóság van. A' belső része még otsmányabb mint a' külső. Nem látni itt egyebet 50-től fogva 1500 ölnyi magasságú, meredek kőszikláknál, mellyeken semmi sem terem, 's annál a' térségnél, a' mellyen *Bonaparte* lakik, egyebet. Imittamott áll egyegy tsonka fá, 's néhol valami apró veteményes tablátskák is, de a' mellyek még a' krumplit is igen mostobán termik-meg. Tsak egy város van a' szigeten; falú egy sints; a' többek tsak itt-ott elszorva tuláltató kajbák, mellyek betsületből falusi házaknak neveztetnek, de tiz közt alig találalik egy meglakható. A' város, *Jamestown*, valami 60 házakból áll. A' kőszálas örvények mellett meglehetőss szekér-útak találtatnak. Ne bánnya az ur, hogy véllem ide nem jött. Niutsen itt majd semmi; a' mi van, nem lehet megfizetni pénzel. Cáp, 600 orányira van ide, a' honnét, Anglia után, leginkább élünk. A' szigeten semmi tűzi fa nints; Angliából hozák a' kőszenet. A' jó remenség' fokáról néhány ökröt kaptunk nem régen; 25-töt indítottak útnak; míg ide érkeztek veliek, 11 megdöglött a' hajón. Egy kis herbétsért, 5 's 6 Lajosaranyot, 's a' majorság' darabjáért, de a' melly itt olyan rosz hogy alig lehet enni, 10 's 15 Frankot fizetünk. Legoltsóbb a' kenyér, ennek fontja 22 Sous (Frantzia krajtzár). Egy pár tzipók 18 's 20 Frank. —

„Már most a' mi foglyunkról is valamit: Azjörzősereg *Longwoodtól*, melly a' Kormányozó' házanem meszsze lakik. A' telegrafok' segedelmével, mellyek a' szigetnek minden pontjain találatnak, kevés szempillantatok alatt megtud a' Kormányozó' mindent; ha valamely rendkívül való történet fordulna elő, 3 vagy 4 mīnuta alatt az egész sziget fegyverben állhatna. A' sziget' aljasabb partjai mellett éjjel szüntelen eveznek le 's fel az ágyus tsajkák, mellyek a' sziget' oldalai körül álló Fregátokhoz és Briggekhez tartoznak. Estvéli 6 óra után senkinek nem szabad különös engedelem nélkül elmozdúlni a' házától; külömben tartoztatják, vagy ha megfutamodik, utánalőnek. Mihelyest valamely hajót, melly a' szigetfelé közelit, meglátnak, ágyúlövés által jelentik. A' ki legelső jelt ad, mindenkor egy tallér jutalmat kap. Ez a' jeladás *Sz. Ilona* körül jó részt' 60 mértföldnyire kiterjed a' tengeren. Semmi idegen hajónak meg nem engedtetik az ide való kikötés. A' tenger oly veszedelmes *Sz. Ilona* körül, hogy nem könnyen próbálja-meg valaki, hogy ide éjjel kikössön. Mind ezekből kihoztatja az ur azt, hogy az innen való elszökés physikai' módon lehetetlennek lenni lassék, és hogy ha azt maga a' Kormányozó' elősegélleni iparkodna, az Admirálisnak is tudni kellene a' dologból. Meg történt, hogy a' Kormányozóval a' szigeten le 's fel sétálván, mondottam neki, hogy talám ez vagy ama strázsatanyát még jobban meg lehetne erősíteni: 's azonnal végrehajtotta jóvállásomat. Átaljában szollván, nekem mindent tudtomra adnak, a' mi történik, 's az úr bizonyossá teheti hazánkfiat, hogy kezességet válolok azért, hogy addig, míg én itt leszek, ők addig *Napoleont* látni nem fogják. Azt azonban, hogy életemet itt keljen elvégeznem, nem remélem, ha tsak éhség vagy unalom miatt nem találok meghalni. *Bonaparte* semmi se' olyan kevésbé, mint barátságos és kedves magaviseletű: szüntelenül békéte-

lenkedik 's gyötri azokat a' kik körüllette vagynak. Állandóul megkívánnya, hogy Császári módon tegyek mellette a' szolgálót; mindenekkel Császári hangon beszél. —

„Megengedem Urságodnak, hogy ezen levelemet leirattassa 's közönségessé tétesse, miuthogy remélem, hogy ez által sok félelmesek meg fognak hatrittatni, 's a' rossz gondolkodásuak megijesztetnek.

Spanyol Ország.

A' Frantzia újságokban egy magános tudósítónak levele jött-ki, a' melly Decz. 17-dikén indúlt Madridból, 's így beszél az ott folyó dolgokról: — „A' mit a' pap-ságnak reformáltatásáról, a' *Corteseknek* összehivattatásáról, 's a' finantziát illető új planumokról elhíreltek, átaljában mind fundamentum nélkül való mendemondák. Semmi újítás nem forog az esziben senkinek.“

Hogy az Amerikai plánta tartományokba való expeditziókra, mellyekben (így fejezi-ki magát a' *Madridi* újság) még nem uralkodik a' tökéletes isendesség — szükséges költséget lehessen össze szerezni, a' következő két új adozások eránt tétettek rendelések, először, hogy minden árú portékától, melly az Amerikai kikötőhelyekbe és a' Philippinai szigetekre vitettek, 1 per Centet fizessenek — másodsor, hogy ugyan annyit fizessenek attól az ezüsttől és aranytól is, a' melly ugyan azon kikötőhelyekbe és szigetekre, be, vagy onnét kihozattatik.

Spanyol Amerika.

A' Ney-Yorkból Nov. 2-dikán indúlt levelek azt beszéllik, hogy Déli Amerikában a' *Barcellonai* terségeken Oktober' 28-dik napján nagy tsatázásra került volna a' dolog a' *Sir Gregor Macgregor* vezérlése alatt lévő insurgents, és a' Generális *Morales* vezérlése alatt lévő Királyi seregek között. Ha megvalóságosodik ez a' tudósítás, így a' Királyi seregek megverettettek;

az ő holtakból, sebesekből, és elfogattakból álló vesztesék 3 vagy 4 ezer emberre telik, 's azután az insurgensek *Caraccást* 's *La-Guayrát* is elfoglalván, egész *Porto Cabellóig* elő nyomultak; *Morales* pedig, ágyuit, bagáziáját, 's egyéb készületeit elvesztvén, a' hegyek közzé futott.

Hogy azon idő előtt, melyben ezt a' nagy verekedést történtnek lenni írják *Ney-Yorkból*, egy hónappal, még a' Királyi seregek kezében volt *Caraccas*, bizonyos dolog, minthogy ott (Caraccasban) hivatalszerént hirdették-ki *Oktober*' közepe' tadján az újságok, hogy a' *Cumanai* partok mellett a' Király' hajóji az insurgens hajók ellen meglehetős szerentsével tsatáztak, 's közzülök néhányakat elfogtak.

Buenos-Ayresben ezen új időkben semmi újabb történetek nem fordultak elő. Némelyek azt erőssítették, hogy a' Portugallus seregek nem fogják addig a' *La Platái* insurgensek ellen a' hadakozást megtámadólag elkezdni, míg Spanyol országból egy új expeditzió, melyhez (mint feljebb iránk) pénz gyűjtetik, meg nem érkezik. Mások ellenben úgy irnak, és pedig ez újabb tudósítás az elsőnel, hogy a' *Brasíliai* határok mellett már valósággal össze tsaptak legyen a' Portugallus és Insurgens szélső csoportok.

Az a' hír, melly a' minap szárnyalt, hogy *Admirális Brown* a' *Buenos-Ayresi* insurgensekkel össze veszvén, tőlök elpártolt, 's szolgálatot magának az *Ánglusok*nál keresett volna, még nem czáfolódott meg. Az ő elpártolása után, tsak két 30 ágyus és két 16 ágyus hajókból állott a' *Buenos-Ayresieknek* egész tengerl ereje. A' mi a' kereskedést nézi, e' most itt igen rossz lábakon áll; az *Ánglus* portékáknak sints semmivel nagyobb betse, mint a' *Frantzia* országiaknak. Az ott találtató honnyi termésok és szerzemények ellenben nagy áron kelnek. Az ökor hör példának okáért oly kapsi volt, hogy az *Eszaki* *Amerikai*

kereskedők harmadfél *Piasterrel* is fizették darabját.

B r a s i l i a.

Belgiumi levelek erőssítik, hogy az a' követség, melly azért küldetett vala a' *Frantzia* országlószéktől *Rio Janciróba*, hogy *Frantzia* *Guyanát* vissza kérje, czéljának elérése nélkül tért legyen onnét vissza.

H a y t i.

Egy *Baltimorei* fiú, a' ki azért jött volt onnét a' *Port-au Princei* kötőhelybe, hogy innét az ifjú *Minával* ő is elevezzen, 's velle jó rossz szerentséből egyformálag osztózzék, hanem a' ki elbetegesedése miatt tölle hátra maradni kénytelenítettett, azt beszéli, hogy mások is sokan hátra maradtak tölle ki egy ki más okra nézve, tudni illik elbetegesedés, elkedvetlenülés, 's mindenek felett a' pénzes kassának kiüresesedése miatt. A' kik mellette hűségesek maradván, velle a' tengerre, még máig sem tudja senki hova és mi czelzással, eleveztek, mind olyan tapasztalatlan fiatal emberek, kiket tsak az újságon való nagy kapás 's az az indulat 's kívánság érzékenyit, hogy ők is meg különböztethessék magokat a' szabadság' ügyének védelmezésében. Ez az indulat gyakran igen meszsze ragadja az ifjú tüzet, vagy jobban szollván a' tüzes fut. Az a' legény, a' ki ezeket beszéllette, mint tiszt úgy akart volna szolgálni a' *Mina'* expeditziójánál, ha elmehetett volna velle.

Henrik Király, kinek számára Német országon, *Westphaliában* a' *Ravensbergi* Grófságnak, melly most *Pruszsiához* esett, *Bielefeld* nevű, régen *Hausentica* nevezetes városában, sok gyólts, damast-szövés, 's egyéb portékákat, nevezetesen sok drága abroszokat 's egyéb asztali holmikat készítenek, a' maga Királyi országos czimereinek rajzolatját is elküldötte ezen városba, hogy ezeket is szőjjék 's varják-be a' mes-

teremberek az egyéb czifraságok közzé. Egyéb példázatok között igen nevezetes az ő Királyi kiválasztott mondása (symboluma), melly ezekből a' szokból áll: *Dieu, ma cause, et mon épée* (Az isten, az én ügyem, és az én kardom). — Mind ezenkívül *Bremában* és más Európai kereskedő városokban is, sok drága asztali készületeket, brillant, drága kő, és gyöngykeséseket vásárlottak *Henrik Királyné* számára is, 's mind ezeket nagy áron vették, 's ott helyben haladék nélkül kifizették kész pénzrel.

P r u s s i a.

Megfontolván Király ő Felsége, hogy a' nemesebb szívű embereknek kegyes lelkeket nagyon érzékenyíti, hogy az ő meghalozott kedveseiknek emlékezete a' vallás által is megszenteltessék, 's a' szent helyeken való buzgalkodás által is meginnepeltessék, több rendbéli vétekedéseknek meghalgtása után, a' múlt Nov. 17-dikén egy végzést adott ki, melly által meghatároztatik, hogy minden esztendőnként az Ekklesiai esztendőnek utolsó vasárnapján mind a' két Evangelicus hitű Ekklesiák közönséges innepet tartsanak az ő Felsége Státusaiban a' holtak' emlékezetére. Ezen innepet elő e 8 nappal ki kell a' predikálószekekből hirdetni, azt, az innepet megelőző estvén be kell harangozni, az ekkor tartandó istentiszteletet különös liturgia által meg kell különböztetni, az oltárt be kell fekete fátyollal vonni 's reá két egő gyertyát tenni, hanem egyéberánt minden olyan pompát, melly az Evangelicusok istentiszteletével össze nem fér, el kell távoztatni. Hogy a' predikáció a' helyhez 's környülállásokhoz illő lehessen, a' pap maga választhatja ki a' tárgyat, a' miről predikáljon; de, hogy a' holtak névszerént nem említettethetnek, magában érthető dolog. Nem is tsak az előbbeni esztendőbeli holtakat, hanem átaljában minden megholtaknak emlékezetét illeti ez az inneplés, tudniillik a' mint kiki a' maga személyes öszszeköttetésehez képpest valamelly holtak emlékeze-

tét tiszteli, 's azért egy ilyen keresztényi kegyesábitatoskodást jó szívvel teszen. Hogy gyászruhában jelennyenek - meg a' hívek ezen inneplesre, nem szükség őket inteni, mert a' ki nek olyan ruhája van, meghívás nélkül is felveszi azt. Egyszersmind azt is megparantsolni méltóztatott ő Királyi Felsége, hogy az Oltárok Nagy pénteken, mint a' Kristus' halála' napján, is, bevonattassanak feketével.

Német Ország.

Göttingában nagyon megnevekedett a' tanulók' száma; 1132 - ten vannak: kik között 386 honnyi, 566 egyéb Német, 4 Amerikai, 63 Dánus, 10 Anglus, 6 Frantzia, 5 Hollandus, 2 Austriai, 1 Olasz, 36 Orosz, 8 Swétziai, 17 Helvétus, 1 Spanyol, 25 Magyar, es 2 Chios szigetebeli fiú talaltatik.

Nagy Britannia.

Hunt nagyon boszszankodik, hogy az ő *Bristoli* gyűlése a' nagy eső miatt oly népetlen volt; alig volt jelen 1000 ember. Tsakugyan még is tettek némely határozásokat, mellyek közzül az első es nevezetesebb az afféle erőszakoskodások ellen van intéztetve, a' milyenek Dec. 2 dikán történtek; kifejeződött továbbá, hogy a' nép magát semmi tulajdon ereje által való elégtelkerésbe ne avassa 's a' közönséges tsendeség meg ne zavartassék; a' több határozások azt az igasságtalanságot illetik, hogy Anglia, azért hogy Frantzia országra egy országlast fegyveres erő által reá tszithasson, a' Britannus népnek vagyonát tekozolja; nagy számú armádát tart; véghez kell vinni, hogy a' Parlamentum reformáltassék, 's annak tagjait minden esztendőben a' nép koros emberei válasszák ki; a' nép' kitsufoltatásának legpi nyilatkoztatik, hogy neki bathatós segedelem helyett, két kis pénzért *Sine-Cura-levés* ajánltatlk. Végre meg igérte Hunt, hogy a' közelébb tartandó *Spa-Fieldi* gyűlésen is, személyesen jelen leszen (Ez a' Parlamentum kinyittatását követő második hétfőn fog tartatni).

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Tudományos Dolgok.

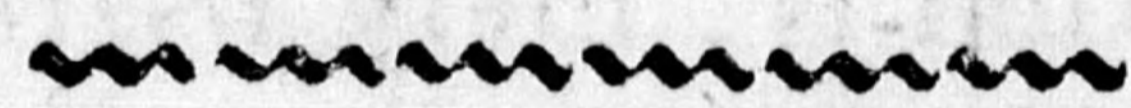
Valamint egy felől, a' Göttingai tudos Jelentés 176. 155. és 60-dik Darabjaiban 1796. 1801. és 1812-dik Esztendőkről a' mély Tudományú és nagy Literátor Heyne; az Austriai Császárság Hazai Leveleiben a' 96. szám alatt 1812-dikben egy vitéz és tudományos Katona; és a' Hesperusban, melly a' pallérozottabb olvasok számára szánt Nemzeti Levél, a' 42-dik szám alatt 1816-ban egy Erdélyben polgári Hivatalt viselő és Tudományokat betsülő idegen, és minden más Erdélyi Nagy Fejedelemségben megjelent szemes és tudományos Utazók, vagy az Erdély állapotját csak le-írásokból esmérő más idegen Tudosok, 's Tudományokat azerető 's elő segélleni kívánó érdemes Hazánkfiái-is, mély tisztelettel és háladatos, meg illetődéssel emlékeznek Erdélyben Maros Vásárhelyen az Köz Haszonra fel-állított és ki-is nyitott megbetsülhetetlen Bibliothecája eránt, nagy érdemű és Méltóságos idősebb Gróf Széki *Telekí Sámuel*, Felséges Urunk Arany-Koltsos Hive, Belső Titkos Tanácsos, Nemes Bihar-Varmegye Fő Ispánya, és Erdélyi Udvari Cancellarius Ur ő Excellentiájának 's több Tudos Társaságok Tagjának; és azon Bibliothecát úgy nézik mint a' tisztelt Grof Úr ő Excellentiája Halhatatlanságának örök emlékezet oszlopát, Erdély Ország tudományos ki fejtődzésére leg hasznosabb kút főt és leg jobb segéd eszközt — 'S mindnyájan áldás, békesség, meg-elégedés hosszú élet és örök boldogság kívánásra, 's buzgó hálaadásra fokadnak-ki a' nagy lelkű alkotónak meg-betsülhetetlen Jötéteményéért és még a' később Maradékokra-is nevékedve ki ható Kegyelmeért; kiknek érdemlett kívánságaihoz minden igaz jó Hazafi is örömmel foglalja forro szives érzését — egymás felől nem álhattyak meg a' fenn említtek Emberiség Baráttjai, hogy szomorúan

meg-ne emlittsek; hogy ezen szép tudományos kints, mellyet a' tisztelt Nemes alkotó 19 esztendő korátót fogva nagy szorgalommal szélesen ki-terjedett esmérettséggel, mély és jól el-rendelt Tudománnyal és fejedelmi költséggel, minden némű leg-jobb könyvek és ki-adások között 25,000 daraboknál többre szaporított, és még-mais 78. Esztendő, vidám, munkás, egészséges és igen Kedves öregségében terhes és gondos nagy hivatala pontos pojtatása mellett, szüntelen gyűjt, — ámbár örökre a' köz haszonra szentelve, és e mellett egy jó igen alkalmas és minden hozzá tartozó készülékekkel ki-állított Olvasó szoba, Bibliothecarius, Iro Deák és Szolga légyen is fundálva, még-is csak nem magánosan, el-hagyattatva és haszon nélkül áll M. Vásárhelyen mint a' Gyertyaál a' véka alatt, 's ritkán lehet benne olvasókat találni; 's ezt a' M. Vásárhelyen lévő oskolai és polgári Hivatalbelieknek, különösön pedig a' M. K. Táblán practizáló és a' Nemes Oskolákban tanuló számos Ifjuságnak igen nagy hibául teszik-ki minnyájan, 's azt vetik szemekre: hogy nem tudják hasznolni az előttök lévő nagy kintset.

Ifjú Barátim, 's érdemes Hazámfiái! Kik a' mult Augustus 23-dik náján 1816-ban ugyan ezen Magyar Kurir 16-ik Darabjában oly nemes buzgaságtokat és háladatosságtokat nyilatkoztattatok-ki a' halhatatlan érdemű alkotó eránt nagy Jó téteményéért és rollatok való Atyai hív Gondosgodásáért, mossátok-le magatokról ezen motskat és szemre-hányást, mutassátok-meg érdemes Elöljáratoknak, jövendőre reménységeket bennetek helyheztető Atyátokfiainak és más nagy lelkű Hazánkfiainak, 's az Emberiség pallérozása eránt nemes buzgosággal gondoskodó Idegeneknek-is; hogy Ti az előttetek lévő Tudományos kintstárakat méltó-képpen tiszteelni, betsülni, és belőlők hasznot-is venni tudtok, 's azok-

nak Scgedelme által készítitek magatokat nagy igyekezettel az Emberiség, Haza és Fejedelem hiv szolgálattára. Ez által vizitek Ti azt végbe: hogy a' rollatok Gondoskodó nagy lelkű pártfogók és segéd Atyáitok örvendvén nemes tettek tzéltott hasznos következésein még nagyobbaknak ki-vitelére serkentetnek; mások pedig az érdem-ditsösséges halmain diszeskedőknek nyomdokait követni annál inkább iparkodnak. A' Könyv-házakban vagynak a' régi el-hunyt villágnak sok századokon keresztül meg-probált böltsességei el-rejtve, és ott vagynak az ujjabbi találmányok és proba-tételek fel-jegyezve; mellyekből öszve szedett jó principiumokon lehet tsak, mind a' közönséges polgári mind a' házi különös boldog 's pallérozott életet el-rendelni. A' könyvekben táhaltok békességes tőrő és meg-probált, okos tanáts adókra, nem kedvező útmutatókra és hiv segéllő igaz Barátokra, kik Titeket sem szerentsében sem szerentséltenségben el-nem hagynak; hibátokat és virtussaitokat egy forrán hirtelkedés nélkül meg-mondják-minden esetekben tanítanak, oktatnak és jobbitanak; tsak jól meg-válogatva olvassátok, meg-olvassátok 's tanuljátok azokat szorgalommal és állandó figyelemmel, 's igyekezzetek a' mit jól meg tanultatok belőlők az életregulájára tenni, 's közönséges haszonra fordítani, rövid idő mulva meg láttyátok annak ki-mondhatatlan nagy hasznát, nem tsak magatokra nézve különösön, hanem egész kedves Hazánkra 's által ez Emberiségre nézve-is. A' lelki és testi az okos ki formálódás egyetlen egy valóságos Emberi mód arra: hogy szeretett kitsin Hazánk és Nemes Nemzetünk magát a' pallérozottabb Országok és Nem-

zetek sorába fel-emelhesse, és azon homályból és esméretlenségből ki vegye, melybe még ma-is némely külföldi Tudosok-előtt-is vagyon. Kik közzül egy Jénai tudos tsak most ebben az esztendőben kiadott tudos Ujjságában ugy emlékezik Erdélyről mint valami új világról; ezt jegyezvén-meg az érdemes Doctor Baumgarten Ur Erdélyi Fűvész Könyvéről: ez egy ujj Világ részének Botanikája — — Ennek bizonyos el-érésére pedig egy leghathatosabb eszköz a' könyveknek okos használása. — Melly ki-fejtődését és az erköltségben 's tudományokban való sebess-előmenetelét kedves Hazánknak és Nemzetünknek hogy még sokáig örömmel nézhesse és hathatósan elő segélhesse a' fenn említett *Könyv Tárnak nagy Lelkü Alkotója* buzgon ohajtya ezeknek alázatos Iroja-is.

Tekintetes *Simonyi András* Cs. Kir. Udvarnok Urat, a' Királyi Jénai Tudományos Társáságnak Saxóniában egygyik Tagját, Tek. Ns. Zabolch és Szatthmár Vármegyék Törvényes Tábla első Biráját, a' Szép Tudományok és Filozofianak Doctorát, ilyen irással tisztelte meg a' Fels. Pruszsus Király: —

„No. 911. — *Simonyi Tábla Biró* Urnak *Pesten* — Ő Pruszsiai Királyi Felsége méltoztatott a' *Simonyi Tábla Biró* Ur által e' f. hónap' 9-dikén Ő Felségének benyújtott két deák könyvet kegyelmesen elfogadni, és azoknak közléséért való köszönetét, úgymint a' maga figyelmének bizonyosságát, ezennel eránta kijelenteni. Költ Potzdámban Október 25-dik napján 1804. — (Aláíras) *Fridrik Wilhelm* m. p.“

Ján. 14-dik napján Száz forint Huszaspénzért, Váltótzédulában 382 1/2 forintot,
— egy Császári aranyért. — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — kr.

Ján. 15 dik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzédulában 380 1/2 forintot,
— egy Császári aranyért — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — kr.

Ján. 16-dik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzédulában 374 1/8 forintot,
— egy Császári aranyért — fl. — kr. — egy Hollandus Aranyért — fl. — kr. adtak.